

Grafzerkje

VZW

Vereniging voor
funerair erfgoed

Zomerzoektocht - juli-augustus 2022

Zomerzoektocht
Begraafplaats Turnhout Kwakkelstraat

Graag vragen we om het volgende niet te vergeten: begraafplaatsen zijn plekken van sereniteit en stilte.

Je mag hier natuurlijk de zoektocht doen en alle opdrachten die erbij horen. Probeer echter wel om andere bezoekers wat ruimte te geven bij hun grafbezoek. Uiteraard is klimmen of wandelen op de graven geen optie.

Door op de paden te blijven toon je ook jouw respect.

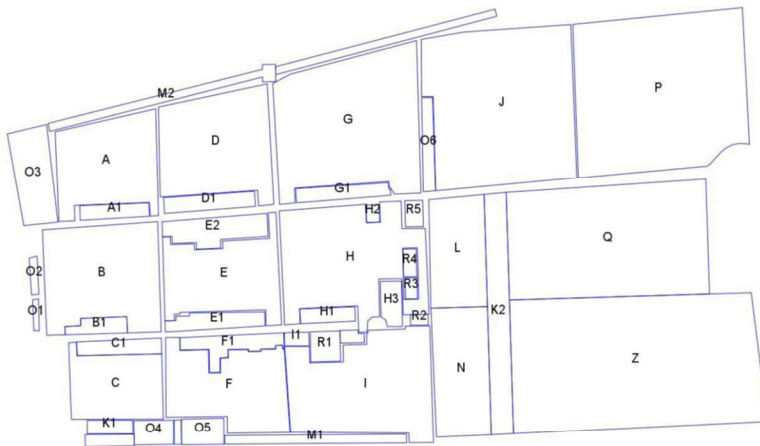
Begraafplaats Kwakkelstraat te Turnhout

Praktisch:

De ingang van de begraafplaats Kwakkelstraat is gelegen aan de Kwakkelstraat 135; 2300 Turnhout. Parkeren doet u best in de Kerkhofweg. Opgelet, in de buurt is betalend parkeren van toepassing! Op werkdagen zijn de sanitaire voorzieningen in het gebouw van de technische diensten, vlakbij de ingang, geopend tijdens de werkuren.

De begraafplaats is geopend tussen 8.00 en 19.00 uur.

Plot Kwakkelstraat perken

0 12,5 62,5 m

Plot Kwakkelstraat perken met achtergrond

Een korte geschiedenis van de begraafplaats Kwakkelstraat te Turnhout

Tekst: Gib Van der Celen

Jozef II, de Oostenrijkse “keizer-koster” vaardigt op 26 juni 1784 een edict uit waarmee hij het begraven rond kerken of binnen een wooncentrum verbiedt. Zowel in de Franse als in de Hollandse Tijd wordt deze wetgeving overgenomen. De stad Turnhout gaat op zoek naar een geschikte locatie. Op 29 februari 1816 gaat de stad een erfpacht aan met het Bureel van Weldadigheid voor een perceel grond gelegen aan het “Cruyskapelleken”. Het stuk is 82 are groot en wordt ingericht als begraafplaats, conform aan de regelgeving: een omheining met een dubbele haag, een poort om de begraafplaats af te sluiten, het plaatsen van een kruis en een woning voor de grafmaker.

In 1845 wordt de begraafplaats een eerste maal vergroot. Tegelijkertijd oordeelt men dat de haag onvoldoende beveiliging geeft en mogelijkheid biedt tot “onzedig gedrag”. Ze wordt vervangen door een muur. Veertig jaar later wordt het kerkhof weerom uitgebreid met een perceel grond aan de linker kant tegen een toenmalige beek. Er zijn aanwijzingen dat dit drassige stukje gebruikt werd als zogenaamde “geuzenhoek”. Bewijzen zijn er niet van.

Met de groei van de stad en het stijgend aantal overlijdens wordt het oudste gedeelte van de begraafplaats in 1898 ontruimd. Enkel personen zouden herbegraven zijn.

Na WO II worden de gronden achter de oude muur verworven en krijgt de begraafplaats haar huidige omvang.

Het huidige huis van de grafmaker dateert van het begin van de twintigste eeuw. In 1909 vervangt het een oorspronkelijke woning aan de straatzijde. Bovenop het huis ziet men een zandloper. Dit is een symbool van de vergankelijkheid van de tijd: “ijdelheid der ijdelheden, alles is ijdel”.

▲ foto: Archief Turnhout

Van aan dit gebouw hebben we een mooi zicht over het kassei pad met achteraan het restant van het Calvariekruis. Dit kruis werd in 1868 gegoten door de Herentalse ijzergieter August Van Aerschot. Het prachtige kunstwerk waaide tijdens een storm van 18 januari 2018 tegen de grond en werd zo vernield.

Deze oude begraafplaats geeft rust aan de vele mensen die ooit Turnhout hebben gemaakt. Tussen de talrijke “anonieme” lieden vinden we ook de personen die hun stempel iets meer op het Turnhoutse gebeuren hebben gedrukt.

Daarbij denken we zeker aan de voortrekkers in de papier- en drukkersnijverheid: Brepols, Biermans, Splichal, Van Mierlo, Van Genechten Ook vader en zoon Taeymans hebben hier hun graf. Deze architecten gaven vorm aan meerdere gebouwen in de stad. Stadsbestuurders hebben hier hun grafmonument. Het graf van musici of kunstenaars herkent men aan de afgebeelde instrumenten of materialen.

Verschillende monumenten en percelen herinneren aan diverse oorlogen, zowel aan hen die stierven tijdens het

strijdgebeuren als aan hen die deelnamen, maar later overleden.

Tijdens een wandeling over deze dodenakker passeren we mooie, soms intrigerende graven. Bijzonder is de enige sarcofaag van Maria Blommaert. Deze dochter van een Antwerps dynamietmaker overleed op 25 maart 1825 in Turnhout en werd er begraven. Architect Schellekens tekende een grafmonument voor zijn familie. Een houten kruis met talrijke symbolen tooit deze locatie. Prachtig, maar jammer genoeg in verval, is het graf van de familie Bavelaar. Het is het enige graf in Art Nouveau stijl op deze begraafplaats. Het is een meesterwerk van Sylvain Norga die samen met zijn broer een bronsgieterij had in Etikhoven.

Enkele graven hebben nog originele gietijzeren kruisen, waarvan er een paar schitterend werden gerenoveerd. Uniek!

Dit zijn slechts enkele voorbeelden. Laat hen je aanzetten om meerdere pareltjes te vinden op dit mooie plekje funerair erfgoed.

Zoektocht

Tekst: Rob Cornelissen, Gib Van der Celen

De Kapel voor de ingang rechts, het zogenaamde "Kruiskapelleke" stond vroeger vanaf 1906 op de hoek Grimstedestraat-Kwakkelstraat. Door een spijtig auto-ongeval, is de Kapel toen vernield.

1. In welk jaar is deze Kapel hier op de begraafplaats terug geplaatst?.....

Op de linkerkant bij de ingang liggen de Leden van het Nationaal Verbond der Verminkte en Invalide soldaten van de veldtocht 1914 - 1918 en 1940 - 1945. Dit waren soldaten die niet zijn gesneuveld tijdens de oorlogen, maar later zijn gestorven.

2. Hoeveel grafzerken van deze Leden zijn er?.....

Achter de Kapel staat een graf met een gietijzerenkruis van de familie Cornelissen.

3. Is soldaat Joseph Cornelissen daar begraven, of wordt hij daar herdacht? Met welke vermelding kan je dit aflezen?
.....

Als wij doorgaan zien wij voor ons de vroegere conciërgewoning. Boven op het dak zie wij een zandloper, wij zien dit symbool wel vaker op de 19 de eeuwse graven.

4. Heeft deze zandloper vleugels?

Wij gaan links voorbij de vroegere conciërgewoning, onmiddellijk rechts het graf boven met de naam Josephus Lenaerts overleden in 1871. Als ingenieur liet hij de Turnhoutse vaart aanleggen.

5. Waar was hij lid van?

Wij gaan voorbij het toilet (mag gebruikt worden) en lopen recht op het dodenhuisje waar tot 2012 nog lijkschouwingen werden uitgevoerd. Vervolgens gaan wij links voorbij de kindergraven, en komen aan de rechterkant bij de Burgerslachtoffers van beide wereldoorlogen.

Jozef Bax hielp mensen over te steken op de grens met Nederland.

6. Wat voor hoofddeksel droeg Jozef Bax op de graffoto?

Wij zien links 2 Britse soldaten liggen die gestorven zijn door de Dodendraad.

7. Wanneer zijn deze samen gestorven?

Bij de graven van de Engelse soldaten van de 2de wereldoorlog ligt Luitenant T.W. Salmon, deze Luitenant heeft Turnhout bevrijd en is ook gesneuveld in Turnhout.

8. Wanneer is hij gestorven en hoe oud was hij geworden?

Recht tegenover de graven van de Engelse soldaten is het graf van de familie Ceulemans.

9. In welk land is vliegtuigpilot Marc Ceulemans overleden?

Nu gaan wij rechtdoor en stuiten op een Heldenhuldegref van de familie Hermans - Thoelen.

10. Welke afkorting staat boven op dit kruis?

◀ foto: Archief Turnhout

Als wij links kijken zie wij de doorgang naar de Kapel van de familie Versteylen - du Four. Vroeger stond daar achter deze Kapel de molen van de familie Grauwels. Wij lopen ongeveer 20 meter verder richting Kapel, en komen op de hoofdweg met kasseien van deze Historische Begraafplaats. Schuin op de hoek is het graf van de familie Hendrickx, het graf met de gouden letters. Er is ook een dienstmeid begraven.

11. Hoeveel jaren lang was zij meid bij de familie Hendrickx?

Rechts naast het omgevallen Calvariekruis is Z.E.Heer Alfons Haerens begraven.

12. Van welke parochie was hij onderpastoor?
.....

foto: Archief Turnhout ▶

Als wij schuin rechts gaan, komen wij bij de glasdeur van het graf van de familie Verreet.

13. Hoeveel bidbanken staan er in deze Kapel?

Wij gaan terug en houden rechts aan tegen de muur van de verschillende Katholieke orders tot en met het einde van de H Grafzusters. Wij komen op de 2de ingangsweg en gaan links richting de ingang toe. Op de linkerkant van de weg het graf van Frans Van Ravensteyn.

14. Hoeveel foto's zijn hier op de muur aangebracht?

5 Meter verder rechts het graf van Aloysius Van Mierlo.

15. Wat was zijn beroep?

Als wij 10 meter verder gaan naar links en 12 meter verder, links zien wij een graf met een afgeknakte zuil.

16. Wat wil dit grafsymbool betekenen?

Wij gaan terug op de weg naar de ingang, ongeveer 10 meter rechts het graf van Dokter Joseph Bynens.

17. Hoe oud is deze dokter geworden?

En 10 meter verder rechts zien wij een grafzerk met 2 graftrommels.

18. Hoeveel foto's staan er op deze grafzerk?

Wij lopen door tot ongeveer 20 meter VOOR de ingangspoort, links staat een gietijzerenkruis van de periode einde 1800 begin 1900 met nog de originele afsluiting rond dit graf.

19. Hoeveel foto's zijn er aanwezig op dit graf?

20 - Keer nu terug op de ingangsweg en sla de eerst volgende weg rechts in tot op het einde van de muur. Wij gaan rechts en lopen links van de muur door en komen uit op de kapel van de familie Versteyle - du Four.

20. Hoeveel urnen zijn er in deze kapel aanwezig?

Als wij doorlopen ongeveer tot 20 meter VOOR de nieuwe muur, 10 meter rechts zien wij een bijzonder gietijzeren kinderkruis, gegoten door de ijzergieterij August Van Aerschot. Het stelt de Verrijzenis van Christus voor. De broer van Mit Geboes die sneuvelde in de eerste wereldoorlog, wordt hier ook herdacht.

21. Wat deed Mit als huismoeder nog voor werk?

Wij keren terug naar de weg langs de muur, links ongeveer 12 meter links staat het graf van Dokter Jan Constant Janssen, van het bedrijf Janssen Pharmaceutica.

22. In welk jaar is deze dokter overleden?

Wij lopen rechtdoor over de ingangsweg tot aan bijna de achterkant van het Calvariekruis tegen de muur bevindt zich het graf van de drukkersfamilie De Somer - Van Genechten.

23. Wie was de stichter van deze drukkerij volgens deze grafplaat?

Als wij omdraaien naar het Calvariekruis rechts, ligt het grote graf met een ijzeren omheining van de drukkersfamilie Mesmaekers.

24. Hoeveel kruisen zijn er totaal aanwezig in en rond de omheining van dit graf?

Als wij verder gaan naar de VOORKANT van het Calvariekruis, langs de linkerkant ligt het oudste grafzerk van de familie de Fierlant Guillaume, Baron, Antoine. Hij was Municipaal raadslid, lid van de inrichting van het openbaar onderwijs, bijgevoegd rechter bij de rechtbank van eerste aanleg (1814) Conseiller d'intendance, Notable in 1815. Hij woonde in de Nieuwstraat in Turnhout. Baron de Fierlant overleed op 22 juni 1816.

25. Staat er op het familiewapen een zwaard?

Wij gaan verder richting hoofdingang en komen links de grafkapel tegen van de familie Dierckx.

26. Wie was de laatste begraven persoon in de grafkapel van de familie Dierckx?

Als wij ongeveer 15 meter verder gaan komen wij rechts van de hoofdweg het graf tegen van de drukkersfamilie Brepols.

27. In welk jaar stichtte Philippus Jacobus Brepols de eerste fabriek van het gekleurde papier in Turnhout?

Wij komen terug op de hoofdingangsweg.

28. Bij welk grafkapel van een drukkersfamilie vinden wij de symbolen van speelkaarten, papier, en een boekenpers?

Ongeveer 15 meter verder rechts komen wij het graf tegen van de drukkersfamilie Splichal. Deze drukkerij was vooral bekend voor het drukken van kerkboeken, bijbels en agenda's. Stefan Splichal de stichter van deze drukkerij overleed op 13 mei 1866, zijn zoon Joseph nam de zaak over in 1887. Hij overleed op 9 oktober 1918. In 1919 kwam het bedrijf in handen van de familie Verwaest. Is er als symbool een anker aanwezig op het graf?

29. Is er als symbool een anker aanwezig op het graf?

Wij gaan direct naar een ingang rechts en komen na 15 meter het graf tegen van de drukkersfamilie Van Mierlo - Proost.

30. Hoeveel dagen zijn er tussen het overlijden van Jan Van Mierlo en zijn echtgenote Henriette Proost?

Zin in een dagje Turnhout? Drie mooie tips om je dag helemaal te vullen!

Taxandriamuseum

Welkom in Hotel Taxandria! Geen ander museum draagt de verrassende titel 'hotel', maar dit is dan ook het museum waar elke kamer 'bewoond' wordt door een historisch personage.

Kempen van vroeger

Je ontmoet er Hendrik Wiske van Heertum, het laatste hert van Turnhout, of de imposante Amalia van Solms, vrouwe van Turnhout. Leer alle hotelgasten kennen en laat hen vertellen over de (ontstaans) geschiedenis, de evolutie en de tradities van Turnhout en de Kempen.

Huis metten Thoren

Deze geschiedenis kan immers nergens beter verteld worden dan in het historische 'Huis metten Thoren', het gebouw waar het Taxandriamuseum gehuisvest is. Dit op een na oudste burgerlijke huis van de stad heeft vroeger nog onderdak geboden aan verschillende hooggeplaatste personen.

Adres: Begijnenstraat 28, 2300 Turnhout

Nationaal Museum van de Speelkaart

Het museum zet niet alleen de geschiedenis en de evolutie van de speelkaart in de spotlights. Ook de verschillende productietechnieken worden uitgebreid belicht. Het ruime museumgebouw laat het toe om de vele originele machines tentoon te stellen. Bovendien werken deze toestellen nog steeds. Regelmatig geven ervaren rotten in het vak drukdemonstraties: een unieke ervaring.

Het museum beschikt over de belangrijkste verzameling speelkaarten uit Turnhout en de historische Nederlanden. De klemtoon ligt op de industriële periode (= de 18de eeuw tot nu). Dit is de periode waarin de Turnhoutse kaartenmakers furore maakten. Omdat het grootste deel van de kaartspellen voor export bestemd was, treft u in het museum voorwerpen aan uit de hele wereld.

Naast speelkaarten, ontwerpen en bedrijfsarchieven beheert het museum ook een collectie grafiek, foto's en aanvullende documentatie. De gespecialiseerde bibliotheek omvat om en bij de 5000 werken over de geschiedenis, het gebruik en de fabricatie van speelkaarten.

Bovendien heeft het museum authentieke drukpersen, afwerkingmachines en gereedschappen. Dit machinepark illustreert de gehele productielijn. Omdat de speelkaart een grafisch product is, krijgen de verschillende druktechnieken ook de nodige aandacht.

Een greep uit de collectie: een 17de eeuwse houten pers, met de hand te bedienen hoogdruk- en steendrukpersen, lithografische snelpersen en een grondige gerestaureerde stoommachine.

Adres: Speelkaartenmuseum Druivenstraat 18, 2300 Turnhout Tel: 014 - 41 56 21

Begijnhof – UNESCO Werelderfgoed

Er zijn niet genoeg superlatieven om de pracht en de uitstraling van het 14de-eeuwse begijnhof te omschrijven. Misschien volstaat de erkenning als UNESCO-werelderfgoed in 1998 om je door de poort te loodsen. Daarachter ontdek je het mooie pleinbegijnhof.

14de-eeuwse pracht

In de 14de eeuw lag het begijnhof aan het voormalige park rond het kasteel. Op zijn hoogtepunt in 1675 telde het begijnhof 370 begijnen. Daarna volgden verschillende dieptepunten met brandrampen, plunderingen, de pest en andere plagen. De prachtige barokke begijnhofkerk uit 1666 - 1667, de kapel van het Heilig Aanschijn en de gerestaureerde Calvariekapel bleven gelukkig ongedeerd. Geniet, en laat de wereld maar even stilstaan.

Duik terug in de tijd

'Dames met een zwart habijt en een witte kap, karikaturaal afgebeeld in stripverhalen': ziehier het beeld dat jongeren in de toekomst dreigen te hebben van begijnen. Maar het Begijnhofmuseum weet wel beter! Hoe woonden deze intrigerende vrouwen? Welke geloften legden ze wel of niet af? Wat deden ze om brood op de plank te krijgen? Het museum laat je meekijken naar deze verdwenen gemeenschap van dappere vrouwen. Ga zeker met je eigen ogen een kijkje nemen!

Gidsbeurt begraafplaats Kwakkelstraat: WO I op het kerkhof

Is een kerkhof alleen maar een plaats waar de overledenen rusten? Een dodenakker in afwachting dat deze worden opgenomen in het hiernamaals, met als herinnering een kruis, grafzerk en soms een kapelletje? Of schuilt er meer achter? Achter de symboliek van de dodentaal die op deze meer dan 200 jaar oude begraafplaats besproken wordt, zit vaak een boeiend verhaal. Ze kenmerkt de persoon die er begraven ligt. Tijdens de verschrikkelijke wereldbrand tussen 1914 en 1918 lieten 131 Turnhoutenaren het leven. De stad houdt de herinnering aan deze gesneuvelden levendig. Het monument "Vrede en Victorie" op het Zegeplein is er een bewijs van. We bezoeken de oorlogsgraven op het kerkhof en horen rechtstreekse getuigenissen. Kortom boeiende verhalen die hier verborgen liggen en die door de gids voor u tot leven worden gebracht.

Deze wandeling van de stadsgidsen gaat door op zondag 6 november 2022, van 14 tot 16 uur. Een ticket kost € 2 en kun je aankopen bij Toerisme & UiT, Grote Markt 44, 2300 Turnhout.

Een gidsbeurt op de begraafplaats Kwakkelstraat kan eveneens op aanvraag via 014 44 33 55, gidsen@turnhout.be. Een gidsbeurt kost 50 euro per groep van max. 25 personen, en 5 euro administratiekosten.

Programma vzw Grafzerkje - najaar 2022

Zaterdag 24 september 2022

Militaire begraafplaats Leopoldsburg (Limburg)

Gids: bestuurslid Patrick Van den Nieuwenhof

Zondag 27 november 2022

Begraafplaats Hofstade en Sint-Romboutskathedraal Mechelen

Gidsen: Bert De Vogeleer en Marc Wellens

Leden vzw Grafzerkje betalen € 5 p. p. per rondleiding, niet-leden betalen € 9 per persoon.

Inschrijvingen gebeuren via frans.vandevondel@skynet.be GSM: 0473/264 998

Programma onder voorbehoud. Coronamaatregelen kunnen van kracht zijn, mogelijk worden 'live' activiteiten omgezet naar een online lezing of verplaatst als dat door de geldende maatregelen nodig is.

Lidmaatschap vzw Grafzerkje

Leden krijgen op alle activiteiten van vzw Grafzerkje korting. Ook de tweemaandelijks nieuwsbrief ontvangt u automatisch in uw digitale postbus.

Wenst u de **nieuwsbrief op papier** in uw gewone postbus te ontvangen? Dat kan mits een **meerprijs bovenop het lidgeld!**

Nieuwe leden worden verzocht om, naast betaling van het lidgeld, hun voor de vzw noodzakelijke gegevens (naam of namen, adres, e-mail, telefoonnummers...) kenbaar te maken aan frans.vandevondel@skynet.be

Individueel lidmaatschap:	€ 12,00
Lidmaatschap koppel:	€ 18,00
Steunend lid:	€ 30,00 (meer mag natuurlijk ook)
Steunend koppel:	€ 45,00 (meer mag natuurlijk ook)

Te storten op het rekeningnummer **BE65 7512 1153 3596** (vzw Grafzerkje) met vermelding 'lidmaatschap 2022'